

Kapittel 6
Leca mot brann

Innhold

6.1 Generelt	80
6.2 Krav og definisjoner	80
6.2.1 Begreper og definisjoner	80
6.2.2 Krav i Teknisk forskrift (TEK) til PBL	81
6.2.3 Veiledning til Teknisk forskrift til PBL	82
6.2.3.1 Preaksepterte løsninger	82
6.2.3.2 Risikoklasser og brannklasser	82
6.2.3.3 Bæreevne og stabilitet ved brann	82
6.2.3.4 Brannceller	82
6.2.3.5 Brannseksjoner	82
6.2.3.6 Brannspredning mellom byggverk	83
6.2.3.7 Rømning av personer	84
6.3 Leca® brannskillevegger	84
6.3.1 Leca® branncellebegrensende vegger	84
6.3.2 Leca® brannseksjonerende vegger	84
6.3.2.1 Generelt	84
6.3.2.2 Belastningsforhold	85
6.3.2.3 Doble seksjoneringsvegger	85
6.3.2.4 Sidestøttede seksjoneringsvegger	86
6.3.2.5 Frittstående seksjoneringsvegger	87
6.3.3 Leca® brannvegger	87
6.3.4 Brannmotstand til Leca® vegger	88
6.3.4.1 Oversikt over Leca® veggers brannmotstand	88
6.4 Viktige tilslutningsdetaljer	90
6.4.1 De vanligste feilene	90
6.4.2 Leca® brannseksjonerende vegg ført over tak	90
6.4.3 Overgang mellom Leca® brannseksjonerende vegg og betongdekke	90
6.4.4 Gjennomføringer og sammenføyninger	90
6.5 Kontroll av prosjektering og utførelse	92
6.5.1 Kontroll i byggesak	92
6.5.2 Kontrollplaner og sjekklister	92
Litteraturliste/referanser	93

6 Leca® mot brann

6.1 Generelt

Brann er et stort problem i Norge. Det brenner mer i Norge enn i de fleste andre land som det er naturlig å sammenligne seg med. Det er flere årsaker til dette. Brannspredning som følge av utstrakt bruk av brennbare bygningsmaterialer og konstruksjoner er en av dem. Andre årsaker er mangelfull prosjektering og tilfeldig kontroll med utførelsen.

Vi kan gjøre mye for å redusere antall branner og også skadeomfanget dersom brann oppstår. En bevisst holdning til brann er nødvendig. Samtidig må det benyttes materialer og konstruksjoner som gjør byggene sikrere og mer motstandsdyktige.

Dette kapitlet omhandler planlegging og prosjektering av bygg hvor det stilles brannkrav. Det angir de viktigste krav i Teknisk forskrift (TEK) til Plan- og bygningsloven /6.1/, og gir eksempler på løsninger som tilfredsstillende forskriftenes krav i ferdige konstruksjoner. I tillegg er det angitt en del viktige brann detaljer og råd for brann teknisk prosjektering.

6.2 Krav og definisjoner

6.2.1 Begreper og definisjoner

For brann teknisk klassifisering av materialer og bygningsdeler brukes i dag de europeiske betegnelser definert i NS-EN 13501-1 /6.3/ og NS-EN 13501-2/6.4/.

Brannmotstand er definert i NS-EN 13501-2 /6.4/ hvor de viktigste klassene er:

- R for lastbærende evne, dvs. evnen til å motstå brannpåkjenning på en eller flere sider
- E for integritet, dvs. evnen til å motstå gjennomtrengning av flammer og/eller varme brann gasser
- I for isolasjon, dvs. evnen til å motstå brannpåkjenning på en av sidene, uten at brannen overføres til baksiden på grunn av varmegjennomgang (varmeledning)
- M for mekanisk motstandsevne, dvs. evnen til å motstå en normert mekanisk belastning under og etter brann

M-klassifisering er basert på en europeisk prøvningsmetode, NS-EN 1363-2 /6.5/, som ble vedtatt i 1999. I veiledningen til Teknisk forskrift til PBL angis at "dersom ikke kriterier i den europeiske standard legges til grunn for klasse M, vil bygningsdel benevnt M forutsettes oppført i mur eller betong".

Forskriftens M-krav gjelder for brannseksjonerende vegger og brannvegger (brann gavler) som forutsettes å beholde nødvendig bæreevne også etter en brann.

Overflaters brann tekniske egenskaper klassifiseres etter NS-EN 13501-1 /6.3/, og deles inn fra klasse A1 til klasse F, med underklassene s1, s2 og s3 for røykproduksjon og do, d1 og d2 for brennende dråper. Overflaten til Leca murverk tilfredsstillende Euroklasse A2-s1,do med god margin når det utføres etter anvisninger i denne håndboken.

Ubrennbare materialer testes etter NS-EN ISO 1182 /6.6/ og må tilfredsstillende Euroklasse A2-s1,do. Leca murverk er ubrennbar materiale i beste klasse A1-s1,do.

Brannbelastning er den samlede varmemengde uttrykt i MJ som frigjøres ved fullstendig forbrenning av alt brennbar materiale, både bygningsdeler, fast innredning, inventar mm.

Spesifikk brannbelastning uttrykt i MJ/m² er brannbelastning redusert med hensyn til forbrenningsgrad fordelt på areal av en branncelles omhyllingsflate.

Spesifikk varmeverdi uttrykt i MJ/kg er den varmemengde som frigjøres ved forbrenning av 1 kg av et stoff.

Forbrenningsgrad er den del av brannbelastningen som antas å forbrenne i løpet av en aktuell brann.

Brannmotstand er den tid i minutter som en bygningsdel motstår oppheting etter en internasjonal normert tidtemperaturkurve (ISO-kurven) med bibehold av egenskaper som kreves av den.

Branncelle er en avgrenset del av en bygning hvor en brann fritt kan utvikle seg uten å spre seg til andre deler av bygningen i løpet av en fastsatt tid. En leilighet i et rekkehus eller et flerfamiliehus er eksempel på en branncelle.

Branncellebegrensende vegger skal ha brannmotstand minst EI 30/D-s2,do.

Brannseksjon er en del av et større byggverk. En brann skal med påregnelig slokkeinnsats kunne begrenses til den brannseksjonen der den startet.

Brannseksjonerende vegger er utført i ubrennbar materiale og skal ha brannmotstand minst REI 90-M/A2-s1,do.

Brannvegg (brann gavl) er en vegg utført i ubrennbar materiale og som skal forhindre brannspredning mellom byggverk når avstanden er mindre enn 8 m.

Brannvegg skal ha brannmotstand minst REI 120-M/A2-s1,do.

Risikoklasse er en klassifisering av bygningstype fra 1 til 6 definert ut fra personsikkerhet og rømning, med klasse 6 som den strengeste klasse.

Brannklasse er en klassifisering av bygningen fra 1 til 4 definert ut fra den konsekvens en brann kan innebære for skade på liv, helse, samfunnsmessige interesser og miljø. Klasse 4 er strengeste klasse.

Tiltaksklasse fra 1 til 3 angir kompleksitet og konsekvens av et tiltak (en byggesak) eller en deloppgave innenfor en byggesak, hvor klasse 3 er strengeste klasse.

6.2.2 Krav i Teknisk forskrift (TEK) til PBL

Dagens Plan- og bygningslov med tilhørende forskrifter stiller strenge krav til kontroll og dokumentasjon. Videre stilles det krav til kompetanse og praksis hos den som påtar seg prosjekteringsansvar, avhengig av byggverkets tiltaksklasse.

Bygningsmyndighetene har så langt utvist spesiell årvåkenhet på området brannteknisk prosjektering og utførelse av byggearbeider innenfor passivt og aktivt brannvern. Mange oppgaver legges til tiltaksklasse 3, hvor det stilles de strengeste faglige krav til ansvarlige aktører.

Dette kapitlet utgir seg ikke for å være et komplett prosjekteringsverktøy på brannområdet, men vil forhåpentlig være et nyttig hjelpemiddel på de områdene hvor Leca murverk kan bidra til å bedre brannsikkerhet.

Krav til brannsikkerhet i Teknisk forskrift (TEK) til PBL /6.1/ er funksjonsbasert og krever at byggverk skal ha tilfredsstillende sikkerhet ved brann, uten å gå nærmere inn på hvordan dette i praksis skal løses. Overordnede krav i § 11-1 sier at:

”Byggverk skal prosjekteres og utføres slik at det oppnås tilfredsstillende sikkerhet ved brann for personer som oppholder seg i eller på byggverket, for materielle verdier og for miljø- og samfunnsmessige forhold. Det skal være tilfredsstillende mulighet for å redde mennesker og dyr og for slokkeinnsats. Byggverk skal plasseres og utføres slik at risiko for brannspredning til andre byggverk blir liten.”

Videre angir Forskriften at oppfyllelse av krav kan dokumenteres på 2 forskjellige måter:

- ▶ at byggverket prosjekteres i samsvar med preaksepterte ytelser angitt i Veiledning til Teknisk forskrift til PBL /6.2/
- ▶ ved analyse som viser at forskriftens krav er oppfylt.

Her vil vi fokusere på de preaksepterte ytelsene med tilhørende løsninger, som er den enkleste og klassiske metoden, og de oppgavene som inngår i denne dokumentasjonsmetoden.

I praksis vil prosjektering ofte foregå ved en kombinasjon av disse metodene, hvor enkle fravik fra veiledningen kompenseres med andre tiltak.

Byggverk deles inn i risikoklasser og brannklasser,

hvor risikoklasse er definert ut fra personsikkerhet og rømning, mens brannklasse er definert ut fra den konsekvens en brann kan innebære for skade på liv, helse, samfunnsmessige interesser og miljø. Konsekvensen er avhengig av bruken av bygningen (risikoklasse), størrelse og planløsning. Definisjon av brannklasser ut fra hvilken konsekvens en brann i bygningen kan få er vist i tabell 6.1.

Brannklasse	Konsekvens
1	Liten
2	Middels
3	Stor
4	Særlig stor

Tabell 6.1 Definisjon av brannklasser (VTEK § 11-3 /6.1/)

I Forskriften skiller det mellom byggverk i brannklasse 1 og 2, som skal bevare sin stabilitet og bæreevne i minimum den tid som er nødvendig for å rømme og redde personer i og på byggverket, og byggverk i klasse 3 og 4 som skal utføres slik at byggverket bevarer sin stabilitet og bæreevne gjennom et fullstendig brannforløp.

Forskriften stiller ikke eksplisitte krav om ubrennbarhet, men sier at:

”Materialer og produkter skal ha egenskaper som ikke gir uakseptable bidrag til brannutviklingen. Det skal legges vekt på mulighet for antennelse, hastighet av varmeavgivelse, røykproduksjon, utvikling av brennende dråper og tid til overtenning.”

Veiledningen definerer forskriftenes krav til sikkerhetsnivå gjennom preaksepterte ytelser, hvor det er krav om ubrennbare materialer på en rekke områder. Ubrennbarhetskravet er definert som A2-s1,do etter europeisk klassifiseringssystem. Leca murverk er ubrennbart materiale i klasse A1-s1,do.

En bygning skal inndeles i brannceller og brannseksjoner.

”Brannceller skal være slik utført at de forhindrer spredning av brann og branngasser til andre brann-celler i den tid som er nødvendig for rømning og redning.”

”Byggverk skal deles opp i brannseksjoner slik at brann innen en brannseksjon ikke gir urimelig store økonomiske eller materielle tap. En brann skal, med påregnelig slokkeinnsats, kunne begrenses til den brannseksjonen der den startet.”

I forskriftens krav til brannspredning mellom byggverk, skiller det mellom lave byggverk og høye byggverk.

”Mellom lave byggverk skal det være minst 8 m innbyrdes avstand, med mindre det er truffet tiltak for å hindre spredning av brann mellom byggverkene i løpet av den tid som kreves for rømning og redning i det andre byggverket.”

”Høye byggverk skal ha minst 8 m avstand til annet byggverk, med mindre byggverket er utført slik at spredning av brann hindres gjennom et fullstendig brannforløp.”

Fra enhver branncelle skal det være minst én utgang til sikkert sted eller til rømningsvei som har to alternative rømningsretninger. Rømningsvei skal være utformet som egen branncelle.

6.2.3 Veiledning til Teknisk forskrift til PBL

6.2.3.1 Preaksepterte løsninger

I REN Veiledning til Teknisk forskrift til Plan- og bygningssloven /6.2/ definerer myndighetene hvordan nød-vendig sikkerhetsnivå kan oppnås ved hjelp av utprøvde og anerkjente løsninger, også kalt preaksepterte løsninger, for å tilfredsstillere funksjonskravene i forskriften.

Med dette er å forstå at når den prosjekterende velger løsninger som tilfredsstillere ytelsesnivået, eller de tilfestede kravene i Veiledningen, anses Forskriftens funksjonskrav å være oppfylt. Dette gjelder i brannklassene 1, 2 og 3. Brannklasse 4 forutsetter at det alltid skal gjennomføres en fullstendig analyse av brannsikkerhet.

Mindre fravik fra preaksepterte løsninger kan kompenseres med andre tiltak såfremt det kan dokumenteres at sikkerhetsnivået er opprettholdt, med fokus på person-sikkerheten. Denne metoden kalles blandingsløsning.

Analysemetoden kan benyttes når fravikende fra Veiledningen er betydelige og skal alltid benyttes i brannklasse 4 på store og kompliserte byggverk hvor konsekvensene av en brann vil være store. Komplette risikoanalyse stiller meget store krav til kompetanse hos den prosjekterende, og stiller vesentlig større krav til dokumentasjon enn om man velger preaksepterte løsninger.

6.2.3.2 Risikoklasser og brannklasser

Første trinn i en prosjekterings situasjon er å definere byggverkets risikoklasse etter en skala fra 1 til 6, avhengig av antall personer i byggverket og deres tilstand (evne til å redde seg selv). Et lagerbygg tilhører risikoklasse 1, en bolig tilhører risikoklasse 4 og et sykehus er i risikoklasse 6.

Neste trinn er å definere byggverkets brannklasse etter en skala fra 1 til 3, avhengig av risikoklasse og antall etasjer. Brannklasse 3 er strengeste klasse og gjelder de aller fleste byggverk over 4 etasjer. I forsamlingslokaler gjelder brannklasse 3 allerede fra 3 etasjer.

6.2.3.3 Bæreevne og stabilitet ved brann

I Veiledningen angis minstekrav til brannmotstand for bærende bygningsdeler ut fra brannklasse.

Det stilles krav om ubrennbare materialer i bærende hovedsystem og i sekundære bærende bygningsdeler (etasjeskillere) i brannklasse 3, se tabell 6.2.

I store bygninger, bygninger med mange mennesker og bygninger med spesifikk brannbelastning over 400 MJ/m² må bygningsdelene ha bedre brannmotstand enn det som fremgår av tabellen for å kunne motstå et fullstendig brannforløp.

6.2.3.4 Brannceller

Hensikten med å dele opp bygningen i brannceller er å forhindre brann- og røykspredning til større deler av en

Bygningsdel	Brannklasse (BKL)		
	1	2	3
Bærende hovedsystem	R30 (B 30)	R60 (B 60)	R90/A2-s1,do (A 90)
Sekundære, bærende bygningsdeler, etasjeskillere	R30 (B 30)	R60 (B 60)	R60/A2-s1,do (A 60)
Trappeløp		R30 (B 30)	R30/A2-s1,do (A 30)
Bærende bygningsdel under øverste kjeller	R60/A2-s1,do (A 60)	R90/A2-s1,do (A 90)	R120/A2-s1,do (A 120)
Utvendig trappeløp, beskyttet mot flammepåvirkning og strålevarme		A2-s1,do (ubrennbart)	A2-s1,do (ubrennbart)

Tabell 6.2 Krav til bærende bygningsdelers brannmotstand ut fra brannklasse (VTEK § 11-4, tabell 1 /6.2/)

bygning i den tiden som anses nødvendig for rømning.

Rom som har forskjellig bruk og/eller brannbelastning bør normalt være egne brannceller. En typisk branncelle er en boenhet, hvor kravet til branncelle-begrensende vegg er EI 30 i brannklasse 1 og EI 60 i brannklassene 2 og 3. I brannklasse 3 er det ikke tillatt med brennbare materialer i veggen. Se tabell 6.3. Andre eksempler på brannceller er korridor, trappe-rom, rømningsvei, sjakter, salgslokale, undervisnings-rom, sykerom, hotellrom, etc. Samtlige vegger i Leca, uavhengig av blokktykkelse, oppfyller kravene til brannmotstand for cellebegrensende vegg, forutsatt overflatebehandling ihht. tabell 6.9.

Skillende konstruksjon	Brannklasse (BKL)		
	1	2	3
Branncellebegrensede bygningsdel - generelt	EI 30 (B 30)	EI 60 (B 60)	EI 60/A2-s1,do (A 60)
Bygningsdel som omslutter trapperom, heissjakt, og installasjonssjakter over flere plan	EI 30 (B 30)	EI 60 (B 60)	EI 60/A2-s1,do (A 60)

Tabell 6.3 Brannmotstand til branncellebegrensede bygningsdeler (VTEK § 11-8, tabell 1 /6.2/)

6.2.3.5 Brannseksjoner

For å redusere risikoen for storbranner stilles det krav om brannseksjonering når bruttoareal pr etasje overstiger 800 m². Ved lav brannbelastning eller visse kompenserende tiltak kan dette arealet være større, se tabell 6.4.

Spesifikk brannbelastning [MJ/m ²]	Største bruttoareal pr. etasje uten seksjonering			
	Normalt	Med brannalarm-anlegg	Med sprinkelanlegg	Med brannventilasjon
Over 400	800	1 200	5 000	Uegnet
50 – 400	1 200	1 800	10 000	4 000
Under 50	1 800	2 700	Ubegrenset	10 000

Tabell 6.4 Størrelse på brannseksjon (VTEK § 11-7, tabell 1 /6.2/)

Selv en fullt utviklet brann i en seksjon skal i teorien ikke kunne spre seg til naboseksjonen. Oppdeling av en bygning i seksjoner er også et egnet tiltak for å oppnå lengre tilgjengelig tid for rømning, redning og slokking, i tillegg til at man generelt bedrer personsikkerheten i store bygninger. Seksjonering ut over forskriftenes minimumskrav vil ofte være et rimelig tiltak for sikring av verdier i virksomheter hvor en altutslettende brann med derav følgende avbrudd vil kunne få dramatisk betydning for virksomhetens fortsatte eksistens.

Tiltak som er aktuelle for å redusere faren for at en brann skal kunne utvikle seg til en storbrann:

- ▶ Begrense størrelsen på brannseksjonene
- ▶ Installasjon av automatisk slokkeanlegg som kan hindre brannen i å utvikle seg
- ▶ Installasjon av brannalarmanlegg med varsling direkte til brannvesenet for å sikre rask innsats
- ▶ Installasjon av brannventilasjon for å redusere mulighetene for overtenning og gi brannvesenet bedre slokningsmuligheter.

Arealgrensene som er angitt i tabell 6.4 bør ikke overskrides ved prosjekteringen. Dersom bygningen representerer særlig store samfunnsmessige verdier bør arealgrensene settes lavere.

Bygninger i risikoklasse 6 beregnet for sykehus og pleieinstitusjoner må deles vertikalt i minst to brannseksjoner slik at sengepasienter kan forflyttes/evakueres horisontalt til sikkert sted i tilfelle brann. Største bruttoareal pr. etasje for barnehager uten seksjonering er 600 m². Bygning uten brannklasse kan oppføres uten seksjonering.

En seksjoneringsvegg skal, sammen med påregnelig slokkeinnsats fra brannvesenet, hindre at en brann sprer seg fra en seksjon i bygningen til en annen.

Minstekrav til en seksjoneringsvegg er REI 90-M, økende opp til REI 240-M i brannklasse 2 og 3 ved stor brannbelastning, se tabell 6.5. Det er viktig at seksjoneringsveggen utføres nøyaktig med hensyn på tilslutninger til andre bygningsdeler. Seksjonerings-vegger skal i sin helhet bestå av ubrennbare materialer (A2-s1,do), men kan inneholde brennbar isolasjon så fremt det er dokumentert ved prøving at materialet ikke blir involvert i brannen i den forutsatte brannmotstandstiden. I tillegg skal veggen tåle mekanisk belastning under og etter en brann. Denne belastningen skal tilsvare en typisk bygningsdel som faller ned og slår inn mot seksjoneringsveggen.

Bygningens brannklasse	Seksjoneringsveggs brannmotstand avhengig av spesifikk brannbelastning i MJ/m ²		
	Under 400	400 – 600	600 – 800
BKL 1	REI 90-M/ A2-s1,do (A 90)	REI 120-M/ A2-s1,do (A 120)	REI 180-M/ A2-s1,do (A 180)
BKL 2 og BKL 3	REI 120-M/ A2-s1,do (A 120)	REI 180-M/ A2-s1,do (A 180)	REI 240-M/ A2-s1,do (A 240)

Tabell 6.5 Seksjoneringsveggs nødvendige brannmotstand (VTEK § 11-7, tabell 2 /6.2/)

M-klassifisering forutsetter at konstruksjonen er testet og godkjent etter ny europeisk testmetode. Dette er en relativt ressurskrevende prosedyre, og foreløpig (2015) har ingen leverandører på det norske markedet gått til slik klassifisering. Veiledning til Teknisk forskrift til PBL /6.2/ forutsetter derfor at bygningsdel benevnt M skal være oppført i mur eller betong etter tidligere anerkjente prinsipper.

Dersom de bærende konstruksjoner i en bygning ikke har tilstrekkelig brannmotstand til å beholde sin stabilitet gjennom et fullstendig brannforløp, må seksjoneringsveggen ha slik stabilitet at den blir stående uavhengig av om en av seksjonene faller sammen under en brann. Dersom seksjoneringsveggen ikke har tilstrekkelig stabilitet, må det bygges to uavhengige seksjoneringsvegger etter samme prinsipp. Konstruksjoner som ligger inntil seksjoneringsvegg må kunne bevege seg fritt ved temperaturendringer, uten at veggen skades.

Flammespredning i ytterveggskonstruksjoner må begrenses ved at en seksjoneringsvegg føres gjennom og forbi konstruksjoner med dårligere branntekniske egenskaper. Brennbar ytterkledning kan likevel føres forbi seksjoneringsvegg.

For å redusere faren for at en brann skal spre seg i brennbart yttertak fra en seksjon til en annen, må seksjoneringsvegg føres minst 0,5 m over høyeste tilstøtende tak, med mindre taket er utført i ubrennbare materialer med brannmotstand minst EI 60/A2-s1,do. Konstruksjonen må ikke være kontinuerlig over seksjoneringsveggen på en slik måte at en kollaps på den ene siden medfører reduksjon av konstruksjonens bæreevne og brannmotstand på den andre siden. Likeså må det treffes tiltak som forhindrer at brann sprer seg forbi seksjoneringsvegg til takgesims i annen seksjon.

6.2.3.6 Brannspredning mellom byggverk

Konsekvensen ved brannspredning til høye bygninger (gesims- eller mønehøyde over 9 m) vil normalt være større enn til lave bygninger. Når avstand mellom høye bygninger er under 8 m, må de atskilles med brannvegg. Minstekrav til en brannvegg er REI 120-M, økende opp til REI 240-M ved stor brannbelastning. Alle materialene i en brannvegg må være ubrennbare, og brannveggen skal ha tilstrekkelig stabilitet og bæreevne under og også etter en brann. Som for seksjoneringsvegger kan brannveggen inneholde brennbar isolasjon så fremt det er dokumentert ved prøving at materialet ikke blir involvert i brannen i den forutsatte brannmotstandstiden.

Spesifikk brannbelastning [MJ/m ²]	Brannveggs nødvendige brannmotstand
Inntil 400	REI 120-M/A2-s1,do (A 120)
400 – 600	REI 180-M/A2-s1,do (A 180)
600 – 800	REI 240-M/A2-s1,do (A 240)

Tabell 6.6 Brannveggs brannmotstand avhengig av spesifikk brannenergi (VTEK § 11-6, tabell 1 /6.2/)

I praksis må brannveggen utføres i tunge materialer som mur, betong eller lignende for å kunne tilfreds- stille krav til mekanisk motstandsevne, M. Brannveggen skal være konstruert slik at den blir stående selv om bygningen raser sammen på den ene eller andre siden. Det kan alternativt bygges to uavhengige brannvegger.

Brannspredning mellom lave byggverk (gesims- og mønehøyde mindre enn 9 m) ivaretas av overordnede krav til branncellebegrensning og til brannseksjoner dersom avstanden mellom byggene er mindre enn 8 m.

6.2.3.7 Rømning av personer

Det stilles krav til overflater og kledninger i rømnings- veier som naturlig nok oppfylles av samtlige murte flater, og hvor f.eks. vanlig trepanel er utelukket.

6.3 Leca® brannskillevegger

For branncellebegrensende vegger er stabiliteten vanligvis ivaretatt ved normale forbindelser til til- støtende bygningsdeler som holder samme brann-klasse.

For seksjoneringsvegger og brannvegger kreves særskilte tiltak:

- ▶ Seksjoneringsvegg i klasse minst REI 90-M/A2-s1, do i et konstruksjonssystem som generelt har lavere brannmotstand, må understøttes til fundament med konstruksjon som har samme brannmotstand som seksjoneringsveggen.
- ▶ Stabilitet av seksjoneringsvegg internt i etasjebygg og industrihaller ivaretas ved forankring til ikke- eksponert seksjon og kontrolleres mot krefter på grunn av lokal sammenstyrting på eksponert side.
- ▶ Stabilitet av brannvegg mot nabobygg ivaretas ved særskilt avstivningskonstruksjon minst R 120 (bjelker/ søyler/tverrvegger)
- ▶ Brannvegg i industrihallgavl mot nabobygg kan eventuelt regnes innspent i fundamentet.

For ivaretagelse av kriterium R, bæreevne og stabilitet, er det i tillegg spesielt viktig å vurdere oppleggsbetingelser og samvirke med konstruksjonen for øvrig.

6.3.1 Leca® branncellebegrensende vegger

Alle Leca vegger har brannmotstand som langt overskrid- er forskriftenes minstekrav til branncellebe- grensende vegger.

Branncellebegrensende vegger i boligbygg har samtidig krav til luftlydisolering, som nokså enkelt lar seg opp- fylle av Leca veggløsninger. Alternative lettvegger til samme bruksområde må ofte konstrueres med atskilt stenderverk, og blir relativt kompliserte.

I rekkehusbebyggelse har vi de siste årene hatt svært mange branner som har spredd seg meget hurtig til en eller flere naboileiligheter, til tross for at skilleveggene teoretisk sett har hatt tilfredsstillende brannmotstand. Denne tendensen ser bare ut til å fortsette. Årsaken til utallige brannkatastrofer i rekkehus har primært vært mangelfulle detaljer i forbindelse med tilslutninger til tak og yttervegger. Med Leca skillevegger er det enkelt

å oppnå god brannmotstand også i tilslutningene, og vi har sett mange branntilfeller i slike rekkehus hvor en leilighet har vært fullstendig utbrent uten at dette har vært til nevneverdig sjenanse for naboileilighetene. For- skriftenes krav er kun minimumskrav. Dersom man velger et sikkerhetsnivå som ligger over minstekravet, kan dette være en effektiv og billig forsikring mot naboens påfunn.

6.3.2 Leca® brannseksjonerende vegger

6.3.2.1 Generelt

Brannseksjonerende vegger i Leca murverk er en effektiv og sikker måte å begrense skadeomfanget av en brann. Ut i fra tabell 6.9 er det enkelt å velge nød- vendig veggtykkelse for å tilfredsstille krav til flamme- og gasstetthet (E) og isolasjon (I). Det som imidlertid krever større omtanke, og som i mange tilfeller blir mer eller mindre oversett, er veggens stabilitet og bæreevne (R).

Teknisk forskrift til PBL /6.1/ sier at byggverk skal oppdeles i brannseksjoner slik at brann innen en brannseksjon ikke gir urimelig store økonomiske eller materielle tap. En brann skal, med påregnelig slukke- innsats, kunne begrenses til den brannseksjonen der den startet. I Veiledning til Teknisk forskrift til PBL /6.2/ blir disse funksjonskravene blant annet kvantifisert i areal- begrensninger på brannseksjonene og brannmotstands- tid på seksjoneringsveggen, avhengig av byggets brann- belastning.

Brannvegg (branngavl) er i forskriftssammenheng et spesialtilfelle av seksjoneringsvegg og benyttes mellom separate byggverk.

Veiledningen stiller krav til at seksjoneringsvegger skal bestå av ubrennbare materialer, og ha tilfreds- stillende mekanisk motstandsevne (M), dvs. evne til motstå en normert mekanisk belastning etter brann. M-klassifiseringen baseres på den europeiske prøvningsstandard NS-EN 1363-2 /6.5/ som ble vedtatt i 1999. Så vidt vites er det fortsatt (2015) ingen leverandører på den norske markedet som har M-klassifisert noen av sine produkter eller løsninger. Dokumentasjon av forskriftens funksjonskrav må derfor baseres på klassiske prosjekteringsprinsipper eller ved bruk av utprøvde og anerkjente løsninger som erfaringsmessig har demonstrert sin effektivitet i brannssammenheng. Veiledning til teknisk forskrift forutsetter derfor at bygningsdel benevnt M skal være oppført i mur eller betong etter tidligere anerkjente prinsipper.

Et overordnet krav for seksjoneringsveggen er at dersom de bærende konstruksjoner i bygningen ikke har tilstrek- kelig brannmotstand til å beholde sin stabilitet gjennom et fullstendig brannforløp, må seksjoneringsveggen ha slik stabilitet at den blir stående selv om bygget på én side av veggen kolliderer under brann. I mange tilfeller blir denne bestemmelsen ikke tilstrekkelig ivaretatt ved prosjektering og utførelse.

I etasjebygg i plasstøpt betong er kollaps på grunn av brann svært sjelden. I ”lette” bygg med bære- konstruksjoner i stål eller tre, der seksjoneringsveggen

bærer dekkelast eller er koblet sammen med andre konstruksjoner for å få sidestøtte, kan det lett tenkes at et sammenbrudd av bygget på brannsiden river med seg veggen.

Selv om dette avsnittet i stor grad omhandler seksjoneringsvegger, vil prinsippene også være gyldige for prosjektering av brannvegger. Det er dog en vesentlig forskjell mellom disse to veggtypene: En seksjoneringsvegg kan forholdsvis enkelt forankres til bæresystemet på begge sider av veggen, slik at den opprettholder sin forankring på ikke brannutsatt side dersom bygningen på den andre siden kollapse. En brannvegg har vanligvis forankring kun til den ene siden, og skal opprettholde sin stabilitet når bygningen den er forankret til står i brann. I praksis betyr dette ofte at hovedbæresystemet må oppgraderes til samme brannmotstandstid som brannvegg.

Minstekrav til en brannvegg er REI 120-M, mens kravet til hovedbæresystemet kun er R 60 i brannklasse 2 og R 90 i brannklasse 3. Alternativt må brannveggen krages ut fra fundament med eget frittstående bæresystem.

6.3.2.2 Belastningsforhold

Brannseksjoneringsveggen skal foruten normale laster som egenlast, vindlast og evt. nyttelast og snø-last også motstå påregnelig brannrelatert belastning.

I NS-EN 1991-1-2 (Laster på konstruksjoner ved brann) /6.8/ er den horisontale påkjenningen relatert til Veiledningens M-klasse angitt som dimensjonerende energi $Ad = 3.000 \text{ Nm}$. Dette tilsvarer den dynamiske påkjenningen som skapes av en 200 kg sekk med blykuler som faller 1,5 m (NS-EN 1363-2 /6.5/).

Som en minimumsverdi kan man alternativt benytte en statisk horisontallast på $0,5 \text{ kN/m}^2$ for å dekke vindtrykk fra nedrasende masser, det termiske sjokket, trykket fra en brannslange og "noe" innvendig vindlast på veggen i en brannsituasjon. Andre påregnelige påkjenninger, som f.eks. støtlaster fra nedrasende konstruksjonselementer eller eksplosjonslaster, må man vurdere i hvert enkelt tilfelle. I NS-EN 1996-1-2 /6.6/, er de samme prinsippene som gjelder for betongkonstruksjoner også innført for murkonstruksjoner.

Bygningsstrukturer som utsettes for brann vil få en betydelig utvidelse mot seksjoneringsveggen. Spesielt for stålstrukturer må dette tas hensyn til i utformingen av overgangsdetaljer. Tabell 6.7 gir en oversikt over minste klaring "x" som bør avsettes for termisk utvidelse av en stålstruktur som utsettes for en temperaturøkning på 500°C i hele brannseksjonen, dersom man skal unngå

Total lengde på brannseksjonen 1)	Minimum klaring "x" for stålkonstruksjonens ekspansjon
10 m	30 mm
20 m	60 mm
30 m	90 mm
40 m	120 mm

1) Lengde vinkelrett på seksjoneringsveggen plan. Dersom stålbeleggene ikke er kontinuerlig og har utvidelsesmulighetene ved skjøter, kan "x" reduseres tilsvarende.

Tabell 6.7 Termiske bevegelser for stålkonstruksjoner

at stålet skyver på veggen.

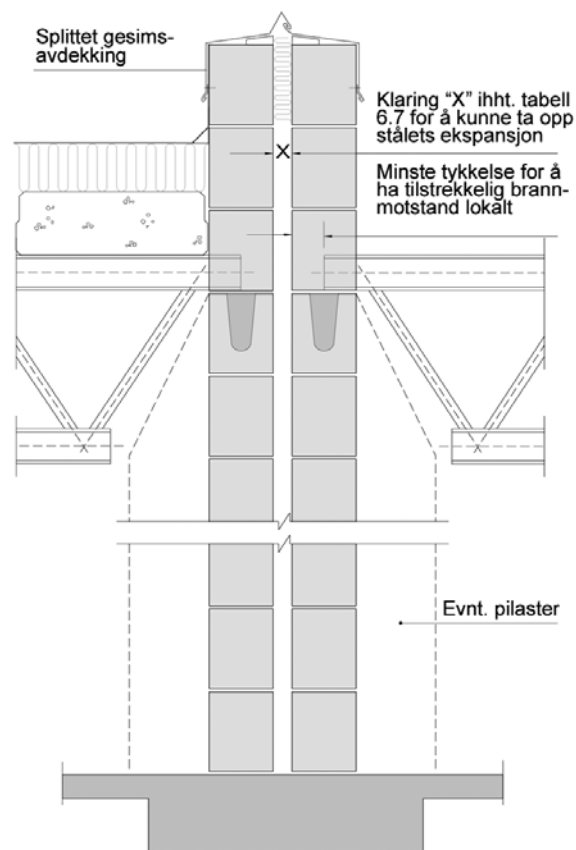
6.3.2.3 Doble seksjoneringsvegger

Doble seksjoneringsvegger består av to separate uavhengige seksjoneringsvegger, lastbærende eller ikke, plassert nær hverandre. Bygningskonstruksjoner på begge sider må være bundet til de respektive deleveggene slik at sammenbrudd på én side ikke influerer på den gjenstående. Doble seksjoneringsvegger er spesielt velegnet som brannsikring mellom en eksisterende bygning og en ny tilstøtende bygning (brannvegg) eller ved dilatasjonsfuger i bygget.

Figur 6.1 viser dobbel seksjoneringsvegg der murvangene bærer takkonstruksjonen.

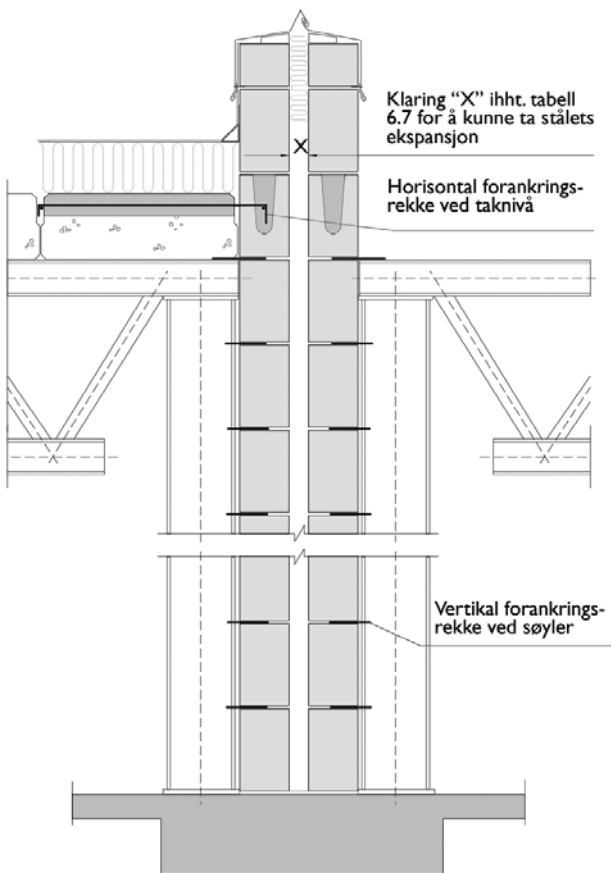
I figur 6.2 er seksjoneringsveggen ikke-bærende, og byggets bærekonstruksjoner i stål er brukt til å gi veggen sidestøtte.

I begge tilfellene bør minste avstand mellom de to deleveggene være som gitt i tabell 6.7, for å sikre utvidelsesmulighet for stålet i en brannsituasjon. Forankringen mellom hver delvegg og de tilhørende stålkonstruksjoner dimensjoneres ut fra belastningsforholdene gitt i avsnitt 6.3.2.2. Gesimsavdekning, som er den eneste forbindelsen mellom de to vengene, må utføres ettergivelig. Der veggen bærer vertikallast må det ved dimensjonering tas hensyn til krumning av veggen på grunn av brannpåkjenning og utbøyninger forårsaket av takkonstruksjonene. Vertikalarmering av murverket, gjerne i kombinasjon med pilasterforsterkninger, er vanlige metoder for å øke murverkets bæreevne og stabilitet, se figur 6.3.

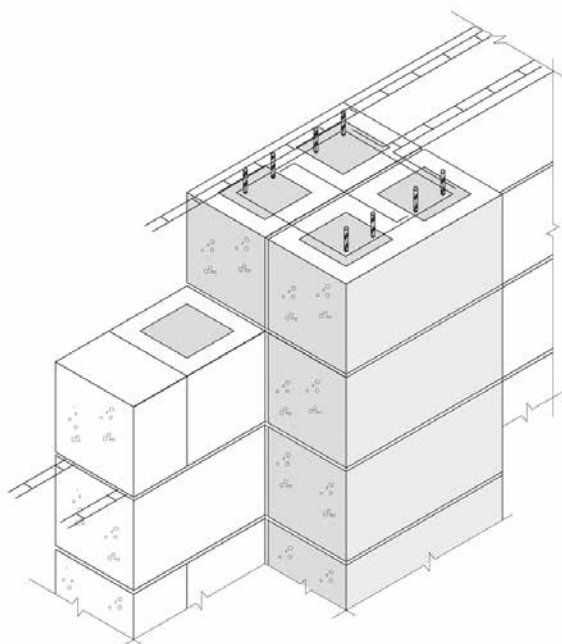

Figur 6.1 Lastbærende dobbel Leca seksjoneringsvegg

Det er vanlig å kreve at hver vange i en dobbelvegg skal ha minst halve brannmotstandstiden til hele veggen. For å sikre at gjenstående vange har tilstrekkelig brannmotstand dersom den ene vangen skulle kollapse før halve tiden har gått, bør imidlertid hver vange ikke ha dårligere brannmotstandsevne enn hele tiden minus brannmotstandstiden til konstruksjonen som vangen er festet til. I en dobbel seksjoneringsvegg med brannkrav REI 240-M forankret til stålkonstruksjoner brannbeskyttet til R 60, bør således hver vange ha brannmotstandstid minst REI 180-M.

Figur 6.2 Ikke-lastbærende dobbel Leca seksjoneringsvegg

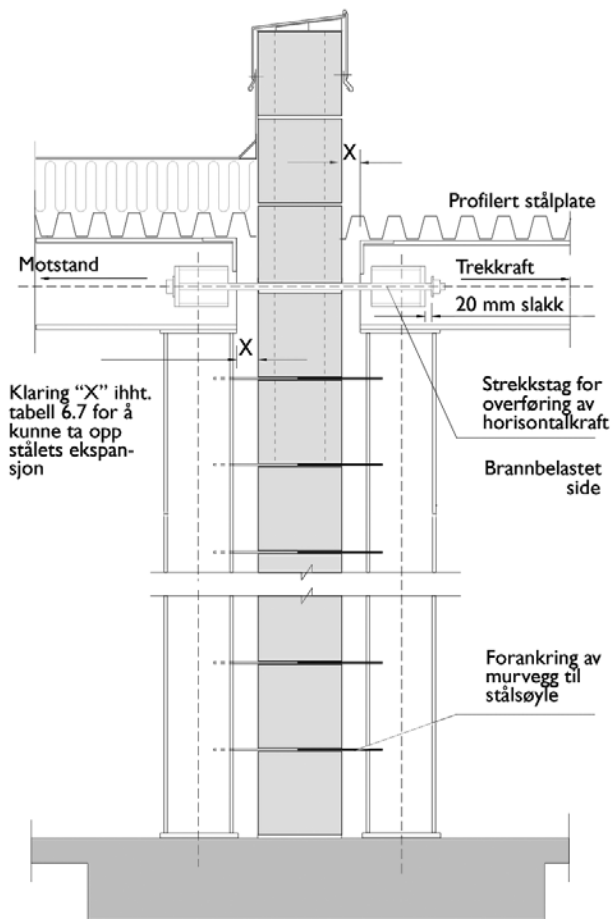
Figur 6.3 Vertikalarmert pilasterforsterking med Leca Konstruksjonsblokk

6.3.2.4 Sidestøttede seksjoneringsvegger

En sidestøttet seksjoneringsvegg utnytter gjennom forankring byggets bærekonstruksjoner til stabilisering av veggen. Krefter fra sammenbrudd av bygget på brann siden må derfor kunne overføres gjennom veggen til uberørt side på en slik måte at sidekrefter fra byggets kollaps på brann siden gis tilstrekkelig motstand fra konstruksjonene på den andre siden. For murverk forutsetter dette at vertikale og horisontale bærekonstruksjoner befinner seg rett overfor hverandre på begge sider av veggen.

For vegger avstivet til søylerekke med enkeltstående søyler, må både søylen og evt. takbjelker i veggplanet ha brannmotstandsevne som veggen. Dette oppnås normalt med innmuring eller innstøping av stålkonstruksjonene. Ved sammenbrudd på én side av veggen må påregnelige horisontalkrefter kunne overføres gjennom veggen i den kontinuerlige stålstrukturen. I en dobbelt søylerekke er veggen plassert mellom søylene. Figur 6.4 viser en vegg som er sidestøttet gjennom forankring til stålsøyler på begge sider av veggen. Takkonstruksjonen er bundet sammen med et gjennomgående stag over søyletopp.

Ettersom krefter fra sammenbrudd av bygget på brann siden av veggen må overføres og tas opp på uberørt side, er det viktig at seksjoneringsveggen plasseres nær byggets styrkemessige tyngdepunkt.

Figur 6.4 Sidestøttet Leca seksjoneringsvegg i dobbel søylerekke

I det ligger at veggen bør plasseres mellom dilatasjonsfuger eller mellom dilatasjonsfuge og yttervegg.

6.3.2.5 Frittstående seksjoneringsvegger

Frittstående seksjoneringsvegger er utkraget fra sitt fundament uten å være mekanisk bundet til bygningskonstruksjonene på hver side av veggen. Disse veggene er i likhet med den doble vegg velegnet ved dilatasjonsfuger i bygget. En frittstående seksjoneringsvegg vil ha behov for vertikalarmering og normalt også pilasterforsterkninger som vist i figur 6.3. Ved dimensjonering av vertikalarmeringen må det tas hensyn til at stålfastheten reduseres ved økende temperatur i armeringen. Tabell 6.8 gir orienterende verdier på armeringens fasthetsreduksjon som en funksjon av branntid og betongoverdekning. Murverk utenfor betongsjiktet kan forenklet og konservativt medregnes i overdekningen som om det hadde vært betong.

Overdekning	120 min.	240 min.
100 mm	85%	80%
75 mm	80%	75%
50 mm	75%	65%

Tabell 6.8 Gjenstående fasthet i armeringsstål (B500C) under en brann (% av styrke ved 21 °C). Orienterende verdier

Figur 6.5 viser en frittstående seksjoneringsvegg der stålkonstruksjonene i taket er plassert med en avstand "x" gitt i tabell 6.7, for å sikre utvidelsesmulighet for stålet i en brannsituasjon. Lette tak av profilerte tynnplatesystemer i stål kan i praksis sees bort fra med tanke på temperaturutvidelse og sidetrykk på veggen. Der hvor takplatene er supplert med en stiv konstruksjon, som f.eks. istøping med betong, må mellomrommet mellom takets endekant og veggen dimensjoneres ut fra forventet maksimal utvidelse.

Dersom bærekonstruksjonene på begge sider av veggen står rett overfor hverandre både vertikalt og horisontalt, kan ekspansjonskreftene fra brann siden forutsettes overført rett gjennom veggen og inn i konstruksjonene på uberørt side, se figur 6.6. Det må da påvises at uberørt side kan motstå disse kreftene uten å ta skade. For å øke styrken på murverket der trykkreftene overføres, bør murverket lokalt forsterkes med betong, alternativt benytte murverk som lar seg armere og støpe ut, f.eks. Leca Konstruksjonsblokk. Det forsterkede arealet må gå minst 300 mm ut til siden for det påkjente arealet. Dersom hovedbæringen i taket går parallelt med veggen bør hele veggtoppen kontinuerlig forsterkes tilsvarende.

Der bærekonstruksjoner tillates å ekspandere og trykke mot en seksjoneringsvegg på denne måten anbefales at evt. klaring mellom vegg og bærekonstruksjoner ikke overstiger 20 mm.

For stor klaring vil tillate en utbøyning av veggen som kan gi skader før den møter motstand mot ekspansjon.

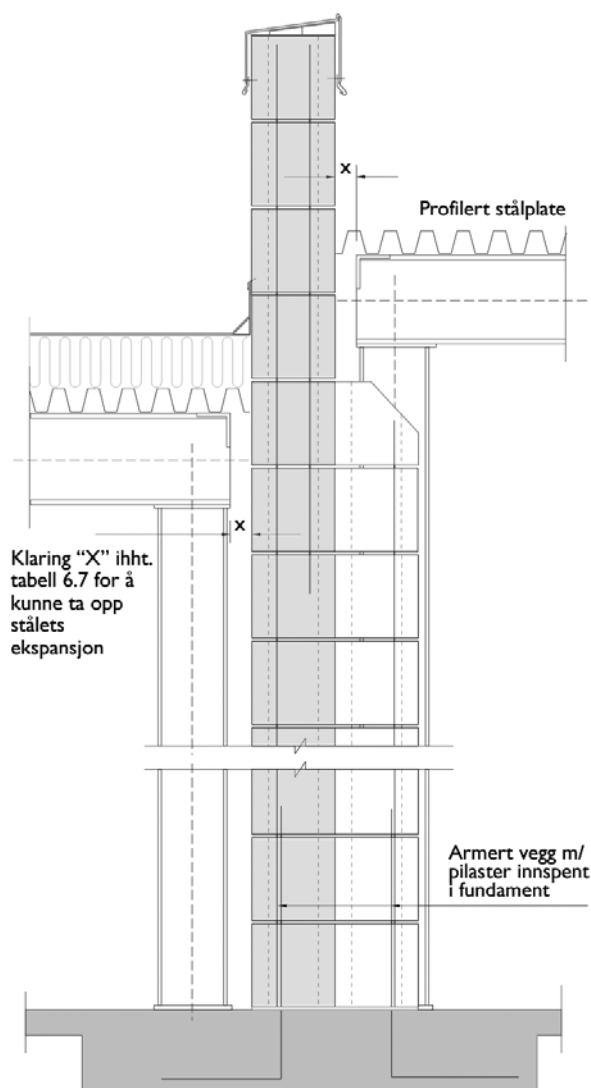
6.3.3 Leca® brannvegger

En brannvegg (branngavl) er som tidligere nevnt et sp-

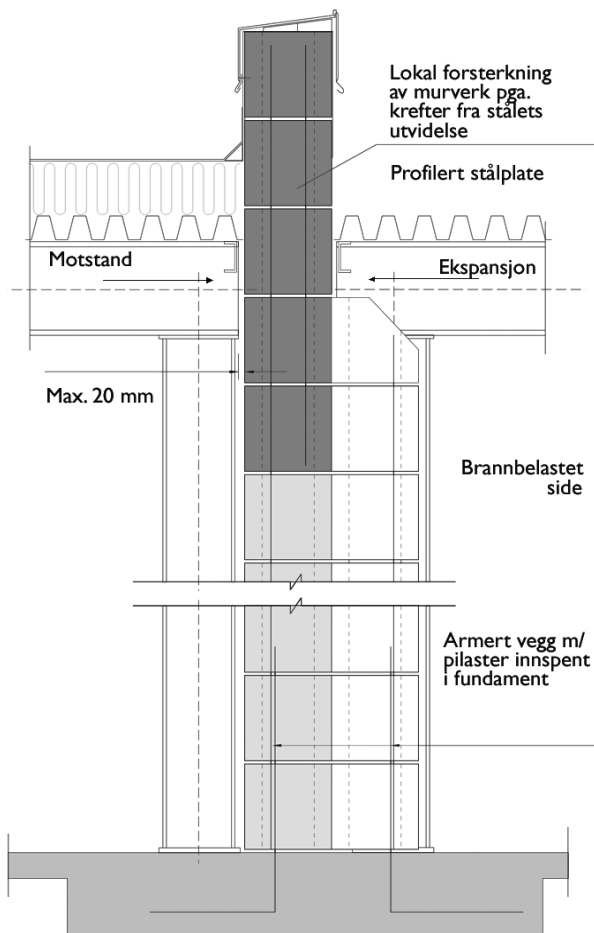
esialtilfelle av en seksjoneringsvegg, hvor det seksjoneres mellom to forskjellige byggverk i stedet for mellom to deler av samme byggverk. De samme generelle prinsipper som gjelder for en seksjoneringsvegg, gjelder også for en brannvegg. En frittstående Leca vegg vil bli utsatt for de samme påkjenninger enten den tjener som brannvegg eller som seksjoneringsvegg.

Ved prosjektering av brannvegger vises derfor til avsnitt 6.3.2, men vær oppmerksom på følgende forskjeller:

- Krav til brannmotstandstid er vanligvis høyere for en brannvegg enn for en seksjoneringsvegg
- Brannbelastning (tid/temperaturkurven) for brann fra nabobygningen kan regnes lavere enn for brann fra innsiden
- Når brannveggen er forankret til byggverkets øvrige bæresystem, må bæresystemet og forankringen ha samme brannmotstand som brannveggen, dvs. minst R 120.

Figur 6.5 Frittstående Leca seksjoneringsvegg

Figur 6.6 Frittstående Leca seksjoneringsvegg med kontakt mot bærekonstruksjoner

6.3.4 Brannmotstand til Leca® vegger

Bygningsdelers brannmotstand kan bestemmes ved prøving. Den aktuelle konstruksjonen bygges opp og kontrolleres mot tre krav: temperatur, tetthet og stabilitet. På grunnlag av dette får konstruksjonene en brannteknisk klasse.

I tillegg til bygningsdelens brannmotstand er det nødvendig å vurdere stabilitet og konstruksjonsløsning ut fra gjeldende regler og produsentens anvisninger.

En konstruksjons brannmotstand kan også beregnes teoretisk. For ikke bærende Leca murverk av standard blokker (massedensitet omkring ca 770 kg/m³) kan følgende forenklede formel benyttes:

$$T = 145 (m/100)^{1,7}$$

der:

T er veggens brannmotstandstid i minutter
m er veggens flatemasse i kg/m²

6.3.4.1 Oversikt over Leca® veggens brannmotstand

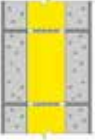

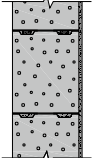
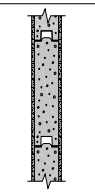
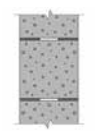
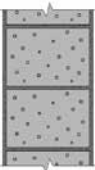
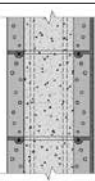
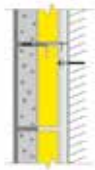
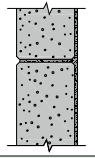
Tabell 6.9 gir en oversikt over brannmotstandstid for Leca vegger med brannskillende funksjon. Leca blokkens luftåpne struktur gjør at det er nødvendig å poretette veggens på minimum én side for å unngå lekkasje av røyk og branngasser.

Vi anbefaler likevel å poretette veggens på begge sider som en ekstra sikring mot evt. avskalling av puss på brannbelastet side.

Leca Finblokk har så tett struktur at det ikke er nødvendig med poretetting, men det forutsettes da at veggens utføres med mørtel i både ligge- og stussfuger.

Leca Isoblokk 25, 30 og 35 cm har brannmotstand REI 120, og tilfredsstillende således funksjonskravene til bærevegger, brannvegger og seksjoneringsvegger i tilsvarende brannmotstandsklasse. Leca Isoblokk har imidlertid en kjerne av brennbar isolasjonsmateriale, og tilfredsstillende ikke Veiledningens generelle krav om at isolasjon i konstruksjoner i utgangspunktet skal tilfredsstillende klasse A2-s1,d0 (ubrennbar/begrenset brennbar). Isolasjon som ikke tilfredsstillende klasse A2-s1,d0 kan likevel benyttes såfremt isolasjonen anvendes slik at den ikke bidrar til brannspredning, Dette kan for eksempel ivaretas ved at isolasjon tildekkes, mures eller støpes inn, slik det er gjort i Leca Isoblokk. Forutsetningen er at isolasjonskjernen tildekkes i alle veggavslutninger, åpninger og vindussmyg.

Murt vegg av	Blokktype	Skisse	Brannmotstand ⁵⁾	Krav til overflatebehandling ⁶⁾
Leca Isoblokk ¹⁾	25 cm (4/900) 30 cm (4/900) 35 cm (5/900)		REI 120 REI 120 REI 120	Puss/slemming begge sider min. tykkelse 4 mm
Leca Universalblokk	10 cm (3/770) 15 cm (3/770) 20 cm (3/770) 25 cm (2/650)		EI 120 REI 240 REI 240 REI 240	Puss/slemming én side til full lufttetthet
Leca Basicblokk LSX	15 cm (3,5/630) 20 cm (3/550) 25 cm (2/500)		REI 240 REI 240 REI 240	Puss/slemming én side til full lufttetthet
Leca Lettveggblokk	118 mm (2,5/1000)		EI 60	Tosidig sparkel 3 mm hver side. Alternativt min. 4 mm puss en side.
Leca Finblokk ²⁾	10 cm (4/770) 15 cm (4/770) 20 cm (4/770)		EI 120 REI 240 REI 240	Forutsetter ingen overflatebehandling
Leca Lydblokk	17,5 cm (8/1 300) 25 cm (8/1 300)		REI 240 REI 240	Puss/slemming begge sider til full lufttetthet
Leca Konstruksjonsblokk ³⁾	25 cm (3/900)		REI 240	Puss/slemming én side til full lufttetthet
Leca Fasadeblokk ⁴⁾	12,5 cm (4/770)		EI 60 ⁶⁾	Puss/slemming én side min. tykkelse 4 mm
Leca Veggelement	15 cm (7,5/1200) 20 cm (3/800,1200) 25 cm (3/800,1200)		REI 240 REI 240 REI 240	Puss/slemming én side til full lufttetthet

1) Forutsetter puss/slemming på begge sider (min. tykkelse 4 mm) samt tildekking av PUR-skummet mot alle åpninger, veggavslutninger, smyg, o.l. ved bruk av Leca Isoblokk Hjørne og puss.

2) Forutsetter ingen overflatebehandling hvis muringen utføres med mørtel i både ligge- og stussfuger.

3) Alle kanaler utstøpt.

4) Forutsetter puss med Weber Fiberpuss-system og tildekking av PUR-skummet mot alle åpninger, veggavslutninger, smyg, o.l. ved bruk av Leca Fasadeblokk Hjørne og puss.

5) Alle veggløsningene (bortsett fra Leca Isoblokk og Leca Fasadeblokk) består utelukkende av materialer med brannklasse A1-s1,do.

6) Oppgitte krav til overflatebehandling refererer i dette tilfelle til å oppnå ønskelig brannmotstand. I de tilfeller hvor veggen har lydkrav i tillegg, kan det være behov for et tykkere lag med puss eller ytterligere overflatebehandling, se tabell 5.2 a og b.

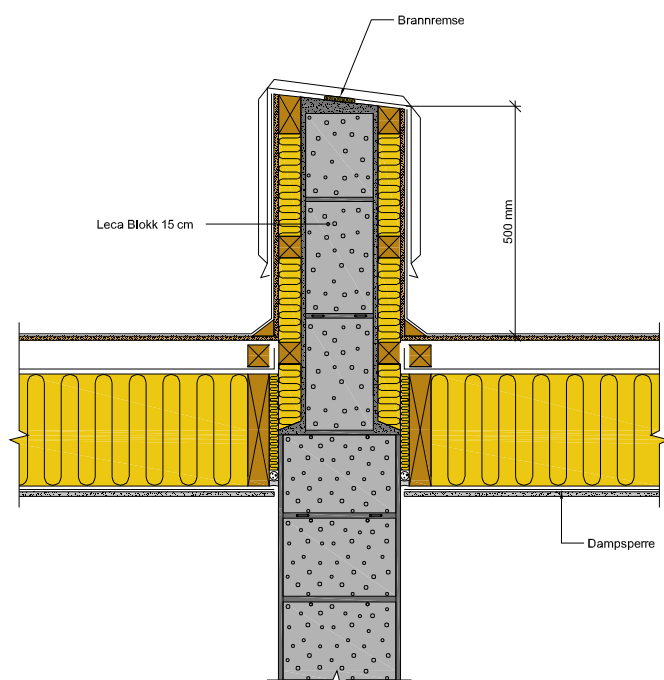
Tabell 6.9 Brannmotstand til Leca vegger med ensidig brannpåkjenning

6.4 Viktige tilslutningsdetaljer

Riktig utførelse er en forutsetning for at en bygningsdel skal oppfylle de brann tekniske egenskaper som er oppgitt. Feil utførelse eller dårlige detaljer kan svekke brannmotstanden betydelig. Et lite hull er nok til at røyk og gasser kan spre seg i et slikt omfang at en storbrann blir et faktum. For å unngå at dette skjer er det nødvendig med regelmessig kontroll og ettersyn. Tett hullene! Det er de små detaljene som skaper store branner.

6.4.1 De vanligste feilene

- ▶ Dårlig eller ufullstendig utført murarbeid: dårlig fylte fuger, manglende overflatebehandling på veggen, gjenglemte utsparinger, etc.
- ▶ Gal avslutning mot tilstøtende konstruksjoner (fasade, tak, bjelke, søyle, etc.) kan medføre brann-gassgjennomgang. Fugene i vegger er ikke tettet med riktig materiale. Elastisk fugemasse mellom veggen og tilstøtende konstruksjon mangler eller er sprukket.
- ▶ Dårlig avslutning av brannskillevegg gjennom tak/yttervegg. Veggen er ikke ført over tak eller utenfor fasaden der tak/fasade har mindre brannmotstandsevne enn selve veggen. Brennbar tekking eller isolasjon er ført som en "lunte" over brannskilleveggen. Hulrom inne i vegg- eller takkonstruksjon går ubrutt forbi brannveggen.
- ▶ Manglende stabilitet. Brannskilleveggen har for liten kapasitet mot bøyepåkjenning som oppstår ved kombinasjon av belastning fra normallast, temperaturutvidelser og fallende laster.
- ▶ Manglende eller dårlig tetting rundt gjennomføringer eller mot takkonstruksjonen kan medføre brann-gassgjennomgang. Gjennomføringer svekker veggens klasse.

Figur 6.7 Leca brannseksjonerende vegg føres minst 0,5 m over tak

6.4.2 Leca® brannseksjonerende vegg ført over tak

Der tak ikke er oppført med brannmotstand EI 60/A2-s1,d0, skal brannskillevegg føres minst 0,5 m over høyeste tilstøtende tak, se figur 6.7.

6.4.3 Overgang mellom Leca® brannseksjonerende vegg og betongdekke

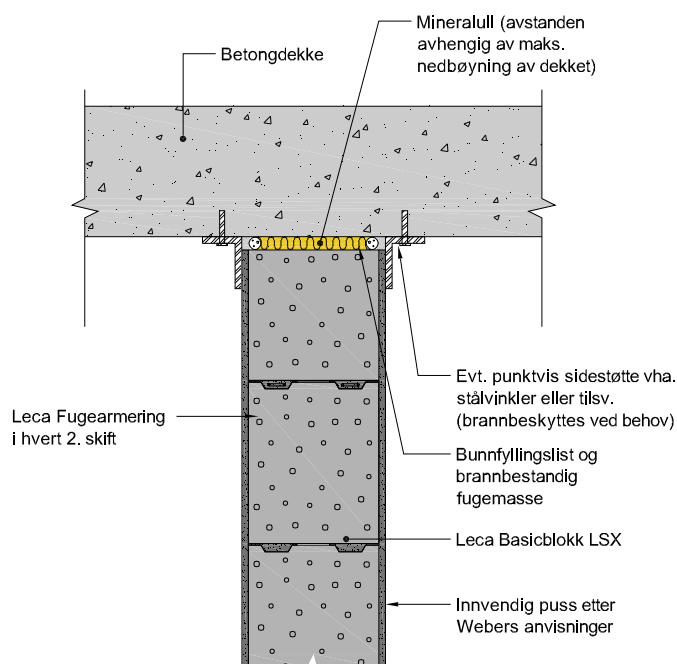
Figur 6.8 viser Leca brannseksjonerende vegg ført opp mot betongdekke. Spalte mellom vegg og dekke pakkes godt med mineralull, bunnfyllingslist og brannbestandig elastisk fugemasse. Evt. forankring kan utføres punktvis med stålvinkler som beskyttes med brannbestandig materiale. Veggen pusses før stålvinkel festes.

6.4.4 Gjennomføringer og sammenføyninger

En brannklassifisert skillekonstruksjon er avhengig av at gjennomføringer, åpninger og sammenføyninger er utført med samme brannmotstand som skillekonstruksjonen. Ingen konstruksjoner er bedre enn det svakeste ledd.

Det er utallige eksempler fra byggesaker hvor detaljer ikke er gjennomtenkt på forhånd, og hvor den utførende velger ikke dokumenterte ad hoc-løsninger på stedet. Et annet viktig forhold er at gjennomføringer berører flere fagområder (bygg, ventilasjon, rør, elektro) og at det ofte er svak koordinering mellom disse fagområdene, både under prosjektering og utførelse. I større velorganiserte byggesaker er det ofte en ansvarlig brannrådgiver som ivaretar den tverrfaglige koordineringen i prosjekteringsfasen, og av og til også i utførelsesfasen.

Det største problemet ligger imidlertid ikke i nybygg, men i eksisterende bygg, hvor det gjennom byggverkets levetid gjøres endringer som reduserer den tiltenkte brann sikkerheten. Typiske eksempler i så måte er nye

Figur 6.8 Leca brannseksjonerende vegg mot betongdekke

kanaler og rør som legges gjennom brannklassifiserte konstruksjoner og branndører som mer eller mindre permanent blir satt i åpen stilling.

Teknisk forskrift (TEK) til PBL /6.1/ stiller ikke spesifikke krav til gjennomføringer og sammenføyninger, men forutsetter at tekniske installasjoner utføres og utstyres slik at installasjonen ikke vesentlig øker faren for at brann oppstår eller sprer seg.

I Veiledning til Teknisk forskrift til PBL /6.2/ gis det noe mer detaljerte retningslinjer for ventilasjonskanaler, rør og elektriske installasjoner som går gjennom brannklassifiserte konstruksjoner. Felles for alle typer gjennomføringer er at de ikke skal svekke bygningsdelens brannmotstand.

Generelt anbefales at ventilasjonskanaler ikke føres gjennom brannseksjonerende vegger, og at brannseksjoner utføres med separate ventilasjonsanlegg. Dersom ventilasjonskanal allikevel føres gjennom seksjoneringsvegg, beskriver Veiledningen at kanalen utstyres med brannspjeld som har tilsvarende brannmotstand som seksjoneringsveggen. Eventuelt kan kanalen utstyres

med brannspjeld med brannmotstand tilsvarende minimum halve veggens brannmotstand i kombinasjon med brannisolering. Summen av spjeldets brannmotstand og isolasjon må imidlertid tilsvare minimum brannmotstanden i veggen.

Det finnes en rekke godkjente tettingssystemer på markedet. I valg av system som skal benyttes må det tas hensyn til om godkjenningen gjelder for den aktuelle hullgeometrien, type brannskille og gjennomføring. Eksempler på tettingssystemer er bruk av støpbare masser av gips eller sementmørtel, fugemasser, fugeskum, varmeekspanderende lister, mineralull eller rørmansjetter.

For å sikre at bygningsdelens brannmotstand ikke svekkes som følge av endringer over tid, må det branntettes med et godkjent og klassifisert tetteprodukt tilpasset formålet. I mange tilfeller må rør og kanaler i tillegg brannisoleres til en viss avstand fra gjennomføringen.

For mer informasjon om brannsikre gjennomføringer henvises til Byggforskserien fra Sintef Byggforsk /6.7/.

6.5 Kontroll av prosjektering og utførelse

Brannteknisk prosjektering er et komplekst fagområde på grunn av sin tverrfaglighet, og berører samtlige fagområder i en byggesak. Prosjekteringsstandardene stiller krav til kontroll (begrenset, normal eller utvidet) avhengig av konsekvens. Dette berører også brann-teknisk prosjektering.

Egenkontroll kan være tilstrekkelig i mindre byggesaker, men sidemannskontroll gir større sikkerhet forutsatt at vedkommende har fornøden innsikt i fagområdet og prosjektet. I større byggesaker hvor konsekvensene av feil kan bli store, har myndighetene anledning til å forlange uavhengig kontroll gjennomført av et annet foretak, både for prosjektering og utførelse. I 2013 ble det innført krav om uavhengig kontroll av brannkonsept i alle byggesaker i tiltaksklasse 2 og 3.

6.5.1 Kontroll i byggesak

Brannsikkerhet er ofte definert som et viktig og kritisk område, og er et av områdene hvor det vanligvis blir forlangt uavhengig kontroll av prosjekteringen. Krav om eventuell uavhengig kontroll bør avklares med kommunen senest under forhåndskonferansen. Premissene for brannteknisk konsept og brannstrategi legges gjerne i forprosjektet, og det kan være for sent, eller i det minste svært kostbart, å gjøre vesentlige endringer under detaljprosjekteringen.

Alle oppgaver i et søknadspiktig tiltak skal belegges med ansvar, og ansvarsrett gis av kommunen i den enkelte byggesak. Det ansvarlige foretaket er da forpliktet til å utføre sine oppgaver i samsvar med Plan- og bygningsloven, tilhørende forskrifter og byggetillatelsen fra kommunen.

6.5.2 Kontrollplaner og sjekklister

Det skal alltid foreligge en kontrollplan for prosjektering og utførelse. Kontrollplaner og -rutiner skal inngå som en naturlig del av foretakets kvalitetssystem, og det gjelder for tiden ingen bestemt standard for hvordan disse skal se ut. Mange bransjeforeninger har utviklet sine egne maler tilpasset oppgaver som deres medlemsbedrifter normalt befatter seg med.

I forbindelse med branntekniske forhold kan både sjekklister og branntegninger benyttes som hjelpemiddel for gjennomføring av systematisk dokumentert kontroll. Denne prosessen bidrar til å tenke logisk gjennom hvordan bygningen fungerer i en brann. For brannvegger og seksjoneringsvegger murt med Leca blokker kan følgende sjekklister være et nyttig hjelpemiddel og huskelister under prosjekteringen:

- ▶ Er veggens stabilitet sikret ved temperaturutvidelse i andre bygningsdeler?
- ▶ Har veggen tilstrekkelig stabilitet hvis nabobygningen eller tilstøtende brannseksjoner raser sammen?
- ▶ Har veggen tilstrekkelig stabilitet hvis deler av tak, reoler, lagrede materialer eller lignende faller mot veggen under brann?
- ▶ Er brannveggen ført tilstrekkelig opp over taket?

- ▶ Er brennbar taktekkning eller takisolasjon stoppet der veggen er ført over tak?
- ▶ Hindrer veggen spredning langs fasaden?
- ▶ Er det gitt ekspansjonsmuligheter, evt. med beslag for konstruksjonsdeler som er ført inn mot veggen?
- ▶ Har veggen tilstrekkelig tykkelse?
- ▶ Er åpninger mellom vegg og tak tilstrekkelig tettet mot varme og røyk?
- ▶ Er veggen med luftåpne porer (Leca blokk) pusset/slemmet på minst én side?
- ▶ Er fuger i veggen tettet med godkjente materialer?
- ▶ Er bredde på fuger og utforming av fuger utført tilfredsstillende?
- ▶ Er dører og porter klassifiserte?
- ▶ Fungerer dører og porters selvlukking - går de i lås?
- ▶ Er dørkarmer støpt inn eller innskrudd og isolert med steinull?
- ▶ Er dørbeslag og vridere av stål eller messing?
- ▶ Er åpningen rundt gjennomføringen av elektriske kabler, kanaler og rør, tettet med forskriftsmessige materialer?
- ▶ Er plastrør sikret med korrekt brannmansjett ved kryssing av brannvegg?
- ▶ Er transportbånd o.l. sikret med fallem el. når den krysser brannvegg?
- ▶ Er ventilasjonskanaler sikret med brannspjeld og nødvendige inspeksjonsluker?
- ▶ Er brannvegger og brannskiller skikkelig markert på bygningstegningene?
- ▶ Har noen ansvar for at alle underentreprenører, som kan tenkes å bore hull i en brannvegg, blir orientert om konsekvensen før arbeidet starter?
- ▶ Har noen ansvar for at nye hulltakinger i vegger:
 - får riktig tilpasning og ettertetting?
 - merkes med etikett med opplysende tekst?
- ▶ Er kontroll av brannveggenes funksjonsdyktighet lagt inn i FDV-rutiner for bygget?

Litteraturliste/referanser

/6.1/ = Teknisk Forskrift

/6.2/ = Veiledning til Teknisk Forskrift

/6.3/ = NS-EN 13501-1

/6.4/ = NS-EN 13501-2

/6.5/ = NS-EN 1363-2

/6.6/ = NS-EN ISO 1182

/6.7/ = Byggforskserien fra Sintef Byggforsk

/6.8/ = NS-EN 1991-1-2 (Laster på konstruksjon ved brann)